

LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL (DUOMENYS NESKELBTINI) ASOCIACIJOS SKUNDO TYRIMO

2015-03-20 Nr. (14)SN-196)SP-35

Vilnius

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, einanti Lygių galimybių kontrolieriaus pareigas Edita Žiobienė, pagal (duomenys neskelbtini) asociacijos skundą atliko tyrimą dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė :

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – tarnyba) atliktas tyrimas pagal gautą skundą dėl galimos neįgaliųjų diskriminacijos, apribojant jiems teisę užsiimti su laivyba susijusia veikla. Skunde pateikiama informacija, jog Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. 301 „Dėl profilaktinių sveikatos tikrinimų sveikatos priežiūros įstaigose“ patvirtinto Jūrininkų ir vidaus vandenų transporto specialistų bei motorinių pramoginių laivų ir kitų motorinių plaukiojimo priemonių laivavedžių sveikatos tikrinimo tvarkos aprašo (toliau - Aprašas) paskutinės redakcijos 22 punkte nustatyta, kad „Šio Aprašo 6 punkte nurodytų I, II, III profesinių grupių darbuotojai, kuriems yra pripažintas 55 proc. ar mažesnis darbingumo lygis, yra netinkami dirbti jūrų ir vidaus vandenų laivuose. IV profesinei grupei priskirtini asmenys, kuriems yra pripažintas 25 proc. ar mažesnis darbingumo lygis, negali užsiimti su laivyba susijusia veikla.“ Aprašo 6.4 papunktyje apibrėžta: „IV profesinė grupė - Motorinių pramoginių laivų ir kitų motorinių plaukiojimo priemonių laivavedžiai.“

Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2000 m. lapkričio 3 d. įsakymu Nr. 311 „Dėl Motorinių pramoginių laivų ir kitų motorinių plaukiojimo priemonių laivavedžių rengimo“ patvirtintų Motorinių pramoginių laivų ir kitų motorinių plaukiojimo priemonių laivavedžių rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo nuostatų 3.2 papunktyje pateiktas laivavedžio apibrėžimas - tai motorinių pramoginių laivų ir kitų motorinių plaukiojimo priemonių, kurias valdyti suteikia teisę motorinio pramoginio laivo laivavedžio kvalifikacijos liudijimas ar motorinio pramoginio laivo laivavedžio tarptautinis kvalifikacijos liudijimas, vairuotojas; o 3.3 papunktyje pateiktas pramoginio laivo apibrėžimas - tai bet kurio tipo ir bet koki varomąjį būdą naudojantis sportui ir pramogoms skirtas laivas, kurio korpusas yra nuo 2,5 m iki 24 m ilgio.

Remdamiesi šiuo teisiniu reguliavimu, skundo autoriai daro išvadą, kad asmenys, kuriems yra pripažintas 25 proc. ar mažesnis darbingumo lygis, negali užsiimti jokia su laivyba susijusia veikla, t. y. net vairuoti sportui ir pramogoms skirtą laivą, kuomet kitose Europos Sąjungos šalyse narėse tokio apriorinio draudimo nėra. Pareiškėjų nuomone šio draudimo ir negali būti. Skunde pažymima, kad tam tikra dalis neįgaliųjų asmenų, kuriems nustatytas 25 proc. ar mažesnis darbingumo lygis, vairuoja pagal negalės pobūdį pritaikytus automobilius, kai kurie iš jų dalyvauja parolimpinėse plaukimo ar buriavimo žaidynėse, tačiau Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija nustatė reguliavimą, kad nei vienas iš jų neturi teisės vairuoti sportui ir pramogoms skirto laivo, net jei iki šiol sėkmingai tai darė.

Skundo autorių nuomone, būtina pakeisti Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymui ir tarptautiniams teisės aktams prieštaraujančią Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. 301 „Dėl profilaktinių sveikatos tikrinimų sveikatos priežiūros įstaigose“

patvirtinto Jūrininkų ir vidaus vandenų transporto specialistų bei motorinių pramoginių laivų ir kitų motorinių plaukiojimo priemonių laivavedžių sveikatos tikrinimo tvarkos aprašo galiojančios redakcijos 22 punkto nuostatą įtvirtinančią, jog „IV profesinei grupei priskirtini asmenys, kuriems yra pripažintas 25 proc. ar mažesnis darbingumo lygis, negali užsiimti su laivyba susijusia veikla.“

Atliekant tyrimą išsiųstas paklausimas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijai, dėl informacijos susijusios su skundo esme pateikimo.

Sveikatos apsaugos ministrė R. Šalaševičiūtė informavo, jog jūrininkų ir vidaus vandenų transporto specialistų bei motorinių pramoginių laivų ir kitų motorinių transporto plaukiojimo priemonių laivavedžių sveikatos tikrinimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gegužės 31d. įsakymo Nr. 301 „Dėl profilaktinių sveikatos tikrinimų sveikatos priežiūros įstaigose“ 11 priedas (toliau - Priedas). Šio sveikatos tikrinimo tikslas - nustatyti, ar tikrinamo asmens sveikatos būklė atitinka minimalius sveikatos būklės reikalavimus, taikomus jūrininkams ir vidaus vandenų transporto specialistams bei motorinių pramoginių laivų ir kitų motorinių transporto plaukiojimo priemonių laivavedžiams. Priedo 22 punkte iš tiesų nustatyta, kad IV profesinei grupei priskirtini asmenys, kuriems yra pripažintas 25 proc. ar mažesnis darbingumo lygis, negali užsiimti su laivyba susijusia veikla.

Atsakydama į klausimą dėl skunde minimo absoliutaus draudimo riboto darbingumo asmenims vairuoti laivą sporto ir pramoginiais tikslais pagrįstumo, ministrė pažymi, jog rengiant teisės aktais reglamentuojamas nuostatas, dalyvauja Sveikatos apsaugos ministerijos specialistai konsultantai, vyriausieji respublikos ir vyriausieji kraštų specialistai gydytojai, kurie priima sprendimus vadovaudamiesi moksline bei praktine patirtimi. Rengiant teisės aktų nuostatas atsižvelgiama ir į tuo metu galiojančias ES direktyvas, užsienio šalių patirtį. Pažymima ir tai, jog jūrininkų ir vidaus vandenų transporto specialistų bei motorinių pramoginių laivų ir kitų motorinių transporto plaukiojimo priemonių laivavedžių sveikatos tikrinimas bei jo išvados yra atsakomybė ir už kitų eismo dalyvių saugumą.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ministrė mano, kad Priedo 22 punkto nuostata, draudžianti riboto darbingumo asmenims vairuoti laivą, yra pagrįsta.

Tiriant skundą, tarnyba papildomai kreipėsi į Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministeriją bei į Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybą (toliau - NDNT).

Laikiniai einanti NDNT direktoriaus pareigas V. Polujanskienė tarnybai pateikė paaiškinimą dėl darbingumo lygio ribų, numatytų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gegužės 31d. įsakymu Nr. 301 „Dėl profilaktinių sveikatos tikrinimų sveikatos priežiūros įstaigose“ patvirtintame Jūrininkų ir vidaus vandenų transporto specialistų bei motorinių pramoginių laivų ir kitų motorinių plaukiojimo priemonių laivavedžių sveikatos tikrinimo tvarkos aprašo (toliau - Tvarkos aprašas) 22 punkte, pagrįstumo.

Pažymima, kad vykdant Lietuvos Respublikos neįgalųjų socialinės integracijos įstatymo 18 straipsnyje jai pavestas funkcijas, NDNT yra įgaliota priimti sprendimus dėl asmens darbingumo lygio. Tačiau NDNT nenumatyta teisė teikti išaiškinimų teisės aktų taikymo klausimais, todėl šiame rašte pateikiama tik nuomonė.

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gegužės 31d. įsakymu Nr. 301 „Dėl profilaktinių sveikatos tikrinimų sveikatos priežiūros įstaigose“ yra patvirtinti atskiri sveikatos patikrinimų tvarkos aprašai, reglamentuojantys kai kurių profesijų atstovų sveikatos būklės tikrinimo tvarką. Viename iš patvirtintų tvarkos aprašų yra reglamentuotas ir jūrininkų ir vidaus vandenų transporto specialistų bei motorinių pramoginių laivų ir kitų motorinių plaukiojimo priemonių laivavedžių sveikatos tikrinimas.

Neįgalųjų socialinės integracijos įstatymo 20 straipsnio 7 dalyje yra nurodyti atvejai, kada asmuo yra laikomas nedarbingu (0-25 procentai darbingumo), iš dalies darbingu (30-55 procentai darbingumo) arba darbingu (60-100 procentai darbingumo). Atsižvelgiant į tai, preziumuojama, kad Tvarkos aprašo 22 punkte įtvirtinta 55 procentų darbingumo lygio riba parodo, kad tik darbingas asmuo gali dirbti jūrininku ar vidaus vandenų transporto specialistu. Manytina, kad jūrininkams ir vidaus vandenų transporto specialistams yra problematiška pritaikyti darbo vietą pagal turimos negalios pobūdį. Būtina įvertinti tai, kad jūrininkai yra kasdien veikiami mechaninių, cheminių, biologinių, fizinių, socialinių-psichologinių ar kitokių rizikos veiksnių, o nuo individualaus jūrininko pasirengimo, jo sveikatos būklės priklauso ne tik

jo, bet ir kitų žmonių gyvybė, laivo, krovinių bei aplinkos saugumas atviroje jūroje, ypač patekus į ekstremalias situacijas.

Minėtame Tvarkos aprašo punkte nurodyta 25 procentų darbingumo lygio riba motorinių pramoginių laivų ir kitų motorinių plaukiojimo priemonių laivavedžiu leidžia dirbti asmenims, kuriems yra nustatytas didesnis nei 25 procentų darbingumo lygis. Įvertinus tai, preziumuojama, kad šiems asmenims yra numatyta galimybė dirbti laivavedžiais nepaisant to, kad jie yra pripažinti iš dalies darbingais, t. y. pritaikyti darbo vietą ar sąlygas pagal turimos negalios pobūdį jiems yra realu. Pažymima, kad asmenys, kuriems nustatytas 25 procentų darbingumo lygis, yra laikomi nedarbingais, todėl, vadovaujantis Tvarkos aprašo 22 punktu, šiems asmenims nenumatyta galimybė užsiimti su laivyba susijusia veikla.

Atkreipiamas dėmesys, kad šiuo metu Lietuvos Respublikos teisės aktuose nenustatyta pareiga suinteresuotiems asmenims kreiptis su prašymu į asmens sveikatos priežiūros įstaigą dėl siuntimo į NDNT išdavimo, todėl ne visi asmenys, kuriems dėl sveikatos būklės galimai būtų nustatytas darbingumo lygis, kreipiasi į NDNT. Manytina, kad tokiu atveju Tvarkos aprašo 22 punkto taikymas tampa neįmanomas, o asmenys, kuriems galimai būtų nustatytas mažesnis nei teisės aktuose numatytas darbingumo lygis, gali dirbti jūrininkais, vidaus vandenų transporto specialistais ar motorinių pramoginių laivų ir kitų motorinių plaukiojimo priemonių laivavedžiais.

Taip pat pažymima, kad, vadovaujantis Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 20 straipsnio 8 punktu, darbingumo lygis gali būti nustatomas ir iki senatvės pensijos amžiaus sukakties dienos arba neterminuotai, todėl nustatytas darbingumo lygis gali neparodyti realios sveikatos būklės. Taip pat būtina įvertinti situaciją, kad asmuo, kuriam mažesnis nei 55 procentai darbingumo lygis nustatytas 6 mėnesiams, praėjus šiam terminui, gali tapti vėl darbingu, tačiau Tvarkos aprašo 22 punkte numatyta sąlyga galėtų būti pagrindas atleisti asmenį iš jūrininko ir vidaus vandenų transporto specialisto pareigų tuo metu, kai jam yra nustatytas atitinkamas darbingumo lygis.

Atsižvelgiant į tai, kas paminėta anksčiau, manytina, kad jūrininkų ir vidaus vandenų transporto specialistų bei motorinių pramoginių laivų ir kitų motorinių plaukiojimo priemonių laivavedžių sveikatos patikrinimas būtų objektyvesnis, jeigu patikrinimo metu būtų vertinama sveikatos būklė konkrečiu momentu, o ne asmeniui nustatytas darbingumo lygis.

Socialinės apsaugos ir darbo viceministras A. Šešelgis reaguodamas į tarnybos paklausimą, organizavo pasitarimą, kuriame dalyvavo Socialinės apsaugos ir darbo bei Sveikatos apsaugos ministerijų, NDNT bei tarnybos atstovai.

Apibendrinus pasitarimo dalyvių išdėstytus argumentus, buvo prieita prie išvados (su kuria sutiko visų pasitarime dalyvavusių institucijų atstovai), kad nuostata dėl absoliutaus draudimo dirbti laivyne ar užsiimti su laivyba susijusia veikla neįgaliems asmenims, kuriems nustatytas 55 proc. ar mažesnis (Aprašo 6.1-6.3 papunktčiai) ar 25 proc. ar mažesnis (Aprašo 6.4 papunktis) darbingumo lygis, yra nepagrįsta, perteklinė ir pažeidžianti neįgalių asmenų teises įsidarbinimo bei paslaugų teikimo srityse. Logiška ir pagrįsta būtų, kaip ir ankstesnėje Aprašo redakcijoje, asmenų tinkamumą dirbti vertinti, vadovaujantis nustatytomis konkrečiomis sveikatos būklėmis, o ne darbingumo lygio procentais.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuomone, atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą informaciją, reikėtų siūlyti Sveikatos apsaugos ministerijai svarstyti galimybę pakeisti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2014 m. kovo 5 d. įsakymu Nr. V-320 patvirtintą Aprašą, panaikinant Aprašo 22 punkte įtvirtintą nuostatą dėl draudimo dirbti laivyne ar užsiimti su laivyba susijusia veikla asmenims, kuriems nustatytas 55 proc. ar mažesnis ar 25 procentų ar mažesnis darbingumo lygis. Taip pat siūlome Sveikatos apsaugos ministerijai, sudarant darbo grupę dėl galimybių Apraše panaikinti nuostatą dėl draudimo dirbti neįgaliems asmenims, į darbo grupės sudėtį įtraukti Lietuvos neįgaliųjų forumo atstovus, siekiant suderinti Aprašo nuostatas su neįgaliųjų bendruomene.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a :

X asociacijos skundas dėl galimos neįgaliųjų diskriminacijos yra pagrįstas. 2000 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. 301 „Dėl profilaktinių sveikatos tikrinimų sveikatos priežiūros įstaigose“ patvirtinto Jūrininkų ir vidaus vandenių transporto specialistų bei motorinių pramoginių laivų ir kitų motorinių plaukiojimo priemonių laivavedžių sveikatos tikrinimo tvarkos aprašo. Aprašo paskutinės redakcijos 22 punkte nustatyta, kad „Šio Aprašo 6 punkte nurodytų I, II, III profesinių grupių darbuotojai, kuriems yra pripažintas 55 proc. ar mažesnis darbingumo lygis, yra netinkami dirbti jūrų ir vidaus vandenių laivuose. IV profesinei grupei priskirtini asmenys, kuriems yra pripažintas 25 proc. ar mažesnis darbingumo lygis, negali užsiimti su laivyba susijusia veikla.“ Aprašo 6.4 papunktyje apibrėžta: „IV profesinė grupė - Motorinių pramoginių laivų ir kitų motorinių plaukiojimo priemonių laivavedžiai.“

Nuostata dėl absoliutaus draudimo dirbti laivyne ar užsiimti su laivyba susijusia veikla neįgaliems asmenims, kuriems nustatytas 55 proc. ar mažesnis (Aprašo 6.1-6.3 papunkčiai) ar 25 proc. ar mažesnis (Aprašo 6.4 papunktis) darbingumo lygis, yra nepagrįsta, perteklinė ir pažeidžianti neįgalių asmenų teises įsidarbinimo bei paslaugų teikimo srityse.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 15 straipsniu, bei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 24 straipsnio 2 punktu Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a :

1. Siūlyti Sveikatos apsaugos ministerijai keisti Jūrininkų ir vidaus vandenių transporto specialistų bei motorinių pramoginių laivų ir kitų motorinių plaukiojimo priemonių laivavedžių sveikatos tikrinimo tvarkos aprašą, naikinant jame įtvirtintą nuostatą dėl draudimo dirbti laivyne ar užsiimti su laivyba susijusia veikla asmenims, kuriems nustatytas 55 proc. ar mažesnis ar 25 proc. ar mažesnis darbingumo lygis;

2. Su šiuo sprendimu supažindinti pareiškėją, Sveikatos apsaugos ministeriją.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, einanti
Lygių galimybių kontrolieriaus pareigas

Edita Žiobienė